

Obětem politických poprav jsme chtěli vrátit jména i tváře

1.9.2025 - Petra Jungwirthová | Ústav pro studium totalitních režimů ČR

Historik Petr Mallota z Ústavu pro studium totalitních režimů vydal publikaci, která vzbudila nebývalý ohlas nejen v Česku, ale i na Slovensku. Kniha Popravení z politických důvodů v komunistickém Československu mapuje osudy 232 lidí, kteří byli mezi lety 1948 a 1989 odsouzeni k trestu smrti z politických důvodů. Zpracovává rovněž 34 kontroverzních či hraničních případů. Publikace získala prestižní Cenu Miroslava Ivanova za literaturu faktu a stala se důležitým impulzem k česko-slovenské debatě o zločinech komunismu.

Proč podle vás kniha vyvolala takový ohlas?

Protože se týká nás všech. I po více než třiceti letech jsme se s některými kapitolami komunistické minulosti nevyrovnali, mnohé zůstává skryto. Osudy popravených lidí zasahují do našich rodinných příběhů i kolektivní paměti. Navíc je to téma, které doposud nebylo nikdy takto komplexně zpracováno.

Čím kniha zaujala odbornou veřejnost?

S kolegy jsme se během těch 15 let archivního výzkumu a historického bádání snažili v maximální možné míře odkrýt nánosy fabulací z padesátých let a nahlédnout do zákulisí tehdejších politických procesů. Nešlo nám přitom jen o to shromáždit fakta – chtěli jsme obětem navrátit „tvář“ a seznámit s jejich příběhem co nejvíce lidí.

Kolik lidí se na knize podílelo?

Byla to týmová práce třiceti historiků a archivářů napříč odbornými institucemi, kde pochopitelně hráli prim historici z ÚSTR. Zde je ale zapotřebí zmínit pomoc mnoha dalších lidí včetně příbuzných obětí a dalších pamětníků. Díky nim kniha obsahuje kromě úředních materiálů z veřejných archivů také jedinečné rodinné dokumenty a fotografie.

Který příběh vás osobně nejvíc zasáhl?

Těch je hodně. Třeba osmnáctiletý Jaroslav Kysela, nejmladší popravený, který zemřel na pankrácké šibenici 21. října 1950. Jeho ovdovělé mamince komunistické úřady nedovolily syna ani pohřbít, zato jí však posléze vystavily fakturu a požadovaly zaplacení jeho pitvy. Ale silný je samozřejmě i příběh doktorky Milady Horákové, od jejíž popravy nedávno uběhlo 75 let.

Co jste si z výzkumu odnesl jako historik a jako člověk?

Že spravedlnost může mlčet desítky let – a přesto má smysl o ni usilovat. A že nezáleží jen na tom, co se stalo, ale jak si to připomínáme. Co si z těchto tragických příběhů vezmeme. Tato kniha je pokusem dát hlas těm, kteří o něj přišli.

Jak vnímáte pozitivní reakce na Slovensku?

Velmi silně. Je to potvrzení, že dějiny Československa nemůžeme vnímat odděleně. Mnozí z popravených byli Slováci nebo měli silné vazby na Slovensko. To je ostatně případ i Vladimíra Veleckého a Jiřího Dlouhého, dvou obětí provokace StB. O těch byl nedávno natočen hraný dokument

Akce Monaco. Pozitivních reakcí u našich přátel na Slovensku si každopádně velmi vážím.

Závěrem - co byste si přál, aby si čtenář z knihy odnesl?

Že za každým jménem je člověk, lidský osud. A že naše svoboda má konkrétní cenu – životy těch, kteří se jí odmítli vzdát. Většina popravených se zapojila do protikomunistického odboje, přičemž si byla vědoma, co riskuje. Přesto se do tohoto nerovného zápasu s totalitní mocí pustila. To je silné poselství.

Děkujeme za rozhovor.

Publikaci Popravení z politických důvodů v komunistickém Československu vydal Ústav pro studium totalitních režimů ve spolupráci s nakladatelstvím Academia v roce 2024. Kniha získala Cenu Miroslava Ivanova za literaturu faktu a stala se významným příspěvkem k poznání moderních československých dějin. Je dostupná ve vybraných knihkupectvích a dočíst se o ní můžete také na stránkách ÚSTR.

AUTOR: **PETRA JUNGWIRTHOVÁ**

FOTO: **ARCHIV**

<https://www.ustrcr.cz/obetem-politickych-poprav-jsme-chteli-vratit-jmena-i-tvare>